

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

УКРАЇНСЬКИЙ СЕЛЯНИН

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

2002 рік
Випуск - 4

Редакційна колегія:

Кульчицький С.В. доктор іст. наук, професор -
відповідальний редактор;
Корішвенко С.В. канд. іст. наук, доцент -
відповідальний секретар;
Калініченко В.В. доктор іст. наук, професор;
Кузьмімський А.І. професор;
Лях Р.Д. доктор іст. наук, професор;
Марочко В.І. доктор іст. наук, провідний наук.
співробітник;
Морозов А.Г. доктор іст. наук, професор - заступник
відповідального редактора;
Папченко П.П. доктор іст. наук, професор;
Чабан А.Ю. доктор іст. наук, професор.

Редколегія висловлює
щирі подяку
Аграрній партії України
за сприяння у
ілюстрованні випуску

Засновники - Інститут історії України НАН України
Черкаський державний університет ім. Богдана Хмельницького

Видається за рішенням Вченої ради
Черкаського державного університету
(протокол №4 від 5.03.2002 року)

Видання здійснюється за організаційної підтримки
Наукового товариства істориків-аграрників
Науково-дослідного інституту селянства

Інститут історії України НАН Укра
Черкаський державний університет

ISBN 966-7986-12-
8

ЗМІСТ

Практика господарювання в умовах ринкової трансформації: Черкаська область Чернобайівський район

Душейко П.Г. (с.мт. Чернобай) Проблеми і перспективи сучасного села
Лазоренко Ю.П. (с.мт. Чернобай) Іркліївський завод продтоварів на шляху відродження
Козаченко Т.М. (с.мт. Чернобай) "Зобов'язані не тільки вижити..."
Данько В.Н. (с.мт. Чернобай) Будні сучасної Лукашівки
Белов О.І. (с.мт. Чернобай) Перебороти труднощі допомагає райдержадміністрація

Проблеми АПК в умовах ринкової трансформації

Кульчицький С.В. (м. Київ) Ринкові реформи в сільському господарстві **Мойсієнко В.М. (м. Черкаси)** Аграрна реформа в Україні: досягнення і прорахунки **Сухушина О.В. (м. Черкаси)** Програма соціал-демократичної партії Словаччини щодо перспектив розвитку сільського господарства в країні

Аграрний лад порубіжних земель

Босчко В.Ф. (м. Черкаси) Поземельні відносини, як фактор організаційного становлення козацтва на Поділлі **Івангородський К.В. (м. Черкаси)** Етнічне та соціально-економічне буття селянської верстви

в контексті етносоціальних процесів на Середньому Подніпров'ї в XVI - в першій половині XVII ст.

Революційний процес початку XX століття та аграрне питання

Реєнт О.П. (м. Київ) Аграрне питання в Україні за доби "воєнного комунізму"
Якименко М. (м. Полтава) Участь українських переселенців в русі опору аграрній політиці царату на початку XX ст.
Тригуб П.М. (м. Миколаїв) Ставлення рад робітничих, солдатських і селянських депутатів до питань української державності в період національно-демократичної революції 1917-1918 рр.

Проблеми соціального розвитку радянського села

Бушин М.І., Товстоп'ят Л.М. (м. Черкаси) Наукова спадщина професора І.Г. Шульги (ужгородський період)
Кривенко С.І. (м. Черкаси) Українське село проти карного бандитизму (Черкащина 1920-х років)
Кравченко В.І. (м. Донецьк), Лазуренко В.М. (м. Черкаси) Специфічні умови участі заможного селянства України у формуванні місцевих органів влади в 1924-1929 рр. **Капустян Г.Т. (м. Кременчук)** Від НЕПу до "воєнного комунізму": запровадження командно-адміністративної системи управління в українському селі наприкінці 1920-х років **Корновенко С.В. (м. Черкаси)** До питання прогресивності продподатку 1921 року **Сушко О.О. (м. Київ)** Роль селянського двору у формуванні ринку сільськогосподарської продукції в роки НЕПу
Перехрест О.Г. (м. Черкаси) Сільське господарство України на початковому етапі відбудови (весна-літо 1943 року)
Лубко І.М. (м. Черкаси) Пенсійна реформа в контексті соціальної політики М. Хрущова на селі (1953-1964 рр.)

Українська селянська кооперація

Морозов А.Г. (м. Черкаси) Розвиток сільськогосподарської кредитної кооперації в добу НЕПу **Марочко В.І. (м. Київ)** Організаційно-теоретичні проблеми українського кооперативного руху другої половини XIX - першої половини XX століття
Фареній І.А. (м. Черкаси) "Національний Український Трест". 3 нагоди 85-річчя створення Дніпровського союзу споживчих товариств

З історії духовного та релігійного життя селянства

Присяжнюк Ю.П. (м. Черкаси) Деякі "таємниці" етнонаціонального портрету українського "чоловіка" початку XX століття
Солодка Л.М. (м. Черкаси) Деструктивний вплив воєвничого атеїзму на ментальність українського селянства
Георгізов Г.М. (м. Київ) Вплив кооперації на українську селянську ментальність

Проблеми історіографії українського селянства

Гоцуляк В.В. (м. Черкаси) Історичні ретроспекції правового статусу давньоруського селянства
Земзюліна Н.І. (м. Черкаси) Земельна реформа в документах Центральної Ради (історіографічний аспект)

УДК: 94 (477) "19": 332.2

Душейко П.Г. (с.мт. Чернобай)

Проблеми і перспективи сучасного села

Село на нашій Україні - це як та материнська порода землі, на якій тримається підґрунтя, що дає життя всьому живому. Село, крім того, що виробляє продукти харчування для людей, є справжньою основою, яка живить з прадавніх часів духовну скарбницю української нації, є надійним оберегом мови і культури, прекрасних традицій багатьох поколінь надзвичайно працьовитих, сміливих та волелюбних людей.

Душейко П.Г. - Голова Чернобайівської районної адміністрації

Проте рушійні вітри історії останніх століть, відсутність державності України нарobili немало лиха для нашого села. Особливо руйнівної сили зазнало село за років царського правління, радянських часів, коли навіть в селі намагались знищити українську мову, коли була насильно проведена колективізація і відчужена

земля від своїх господарів, коли із села не могла вийхати талановита молодь для навчання в місто тільки тому, що молодим людям не видавались паспорти, коли оплату праці в колгоспах проводили в трудовнях, а разом із тим на кожного селянина накладалась непосильна ноша у вигляді державних позичок і руйнівних податків. А мільйонні жертви голодомору, що неабияк вплинули на генофонд села? Таких негативів можна було б наводити дуже і дуже багато.

Нам говорять, що в 70-80-і роки XX століття наше село жило більш-менш нормально. Але ж це лише всього якихось 15-20 років, це піщинка в пустелі, якщо порівнювати із десятиліттями та століттями.

Та й самі виробничі відносини, втиснуті в межі колгоспів, радгоспів та подібних форм колективного господарювання не давали можливості розвиватися продуктивним силам селян. І в той час, коли закордонні фермери вже користувалися результатами передових досягнень науки і техніки, на наших полях працювали трактори, на яких механізатори не могли нормально, без професійних хвороб, відпрацювати 15-20 років. Погоня за так званим валом ставила на задній план людину, як головну продуктивну силу, як творця своєї долі, долі дітей та онуків. Значна відмінність соціального рівня життя в місті та на селі зумовила значний відхід в місто найбільш працездатної частини населення-молоді. В сільській місцевості, як правило, залишались молоді люди, які за своїми природними даними, своїм інтелектом не могли забезпечити повноцінне впровадження науково-технічного прогресу.

Тільки після здобуття Україною незалежності стала реальна можливість відродження, села, його розвиток на основі власності на землю та засоби виробництва.

Реформування відносин власності на землю і майно, звісно ж, проходить не просто. Адже в умовах тотального відчуження працівників від власності в радянські часи у людей виробились стереотипи заробітчанина, а не власника. Бути власником це не тільки почесна, але й дуже відповідальна справа, оскільки майно не тільки треба берегти, але й примножувати його. Для цього власнику потрібно не тільки багато працювати, але й багато знати, вміти і мати бажання виробляти більше продукції як для себе, так і для людей, для країни в цілому.

Сьогодні не просто вирішити питання

3
9
10
11
13

15
19
21

23
28

31
37
42

46
4
9
52
55
62
70
76
81
84
90
98
106
111
115

119